

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

נושאים בפרשה

בהר - הר

אברהם, אב, הר-ם. סוד הר של קדושה. ולפיכך קרא אברהם לביהמ"ק הר, בהר ה' יראה, הר - ירא. ובבחינת הר זו באברהם נצרפה אליו הגר, הר-ג. בת פרעה, הר-עף. ואף שם קטורה, הר-קוט. ואברהם גופא נקרא אברהם העברי, מעבר הנהר. נהר, הר-ן. ובקלוקול לעומת אברהם בן אחיו הרן הר-ן, כנ"ל, שנסתפק אם להיות בצידו של אברהם אם לאו. והפילוהו לכבשן ונהרג. הרג - הר-ג. וכן הרס - הר-ס ועל אברהם אבינו דרשו, "מי העיר ממזרח צדק", קאי על אברהם, בחינת חמה המאירה, וזהו טהור, נהור, צהירו, צהרים, אותיות הר בקרבם. שעיקרו שהשרש בגובה בחינת הר.

והנה דרשו חז"ל בהבראם, באברהם נברא העולם. וסדר הבריאה כסדר אדם, שתחלה יש הריון ואח"כ לידה. וזהו הריון הר-יון. שהוא שורש לאברהם, כנ"ל. ולצורך הריון מאברהם גופא נשתנה שמה של שרי לשרה, ועתה יש בה אותיות הר, ש-הר. ושורש בשורת לידת יצחק - הריון כנ"ל נעשה במעשה דמלאכים שכתוב שם (בראשית יח, ו) וימחר אברהם האהלה אל שרה אשתו, ויאמר מהר וגו'. מהר דייקא מ-הר. ולכך גם נסיון העקידה ביטול יצחק לשורשו נעשה בהר,

(המשך בעמוד ה')

יציאת לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
8.39	8.02	6.46	ירושלים
8.41	8.03	6.57	צפת
8.37	8.04	7.01	תל אביב
9.08	8.42	7.36	BROOKLYN
9.06	8.40	7.32	CHICAGO
8.53	8.21	7.15	LOS ANGELES
7.11	6.31	5.40	BEUNOS AIRES
7.41	7.02	6.10	PANAMA
6.50	6.13	5.20	SAO PAULO

נא לשמור על קדושת הגליון

סיפור ולקחו

מה ההקשר בין הילולא דרשב"י לפרשתינו?

הסכיתו ושמעו - בפרשתינו נצטוינו על "וכי ימוך אחיך" ממנו דרשו חז"ל כמה דרשות המזרזות על מצות הצדקה, במדרש רבה (פרק לד אות יב) מסר פר סיפור מופלא על התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי - וכך סופר:

בליל ראש השנה הראו לרבי שמעון בר יוחאי בח' לום שלבני אחותו צפוי הפסד גדול בשנה החדשה - מלך הרומאים ידרוש מהם שש מאות דינרים, והם יהיו מוכרחים לשלם לו סכום גדול זה.

כשהתעורר רבי שמעון, ידע שחלום זה יתגשם בע' תיד והצטער. אמנם בני אחותו עשירים היו, סו' חרים במשי יקר, אבל צר היה לו שיהיה עליהם לתת למלך רשע זה סכום גדול כל כך על לא דבר. הלא טוב יותר שיעזרו בכסף הזה לעניים ויקיימו בו מצות צדקה.

הזמין רבי שמעון את שני האחים אליו לדבר על לבם - שיקבלו עליהם לפרנס את כל עניי העיר בשנה הזאת. תחילה התנגדו: "מנין נקח כל כך הרבה כסף?" טענו, "הלא מרובים הם העניים, ולא נוכל לבדנו לתת להם כל מה שהם צריכים. אולי לא יספיקו הרוחים שאנו מרויחים מן המסחר שלנו, להפריש מהם סכומים גדולים כאלה?"

אמר להם רבי שמעון בר יוחאי:

"אתם תוציאו משלכם ותרשמו הכל בפנקס, אם בסוף השנה יתברר, שלא היה לכם כל כך הרבה רווח והוצאתם יותר מיכולתכם, אחזיר לכם את החסר משלי."

לא הרפה מהם רבי שמעון עד שקבלו על עצמם לפי רנס את העניים, כפי שביקש, ואכן הוציאו בשנה הזאת כסף רב לצדקה, ואת הכל רשמו בפנקס.

בסוף השנה הלשינו עליהם אנשים רעים וצרי עין, כי הם עוסקים במסחר המשי בלי רשיון מאת המלך. שמע המלך והאמין לדברי המלשינים, ... עד מהרה הגיע אל האחים שליח מאת המלך, ודריש' תו בפיו: "עליכם לשלם קנס גדול! אחד מהשנים - או שתכינו מכספכם בגד ארגמן מפואר למלך, או שתשלמו מקופת המלך שש מאות דינר!"

לא יכלו האחים להוציא עוד סכום כסף גדול כזה, ושליח המלך אסר אותם בבית הכלא, עד שישלמו את הקנס.

שמע רבי שמעון בר יוחאי ובה אליהם לבית הכלא. מצא את האחים עצובים ומדוכאים.

"כמה הוצאתם השנה לצדקה?" שאל אותם.

"הרי הכל רשום כאן". ענו לו והגישו לו את הפ' קנס.

עיין רבי שמעון בפנקס, חישב ומצא, שהוציאו שש מאות דינר פחות ששה דינרים. אמר להם: "תנו לי ששה דינרים, ואוציא אתכם לחופשי!"

הסתכלו בו בני אחותו בתמהון ואמרו: "בא וראה! אותו שליח זקן של המלך דורש מאתנו שש מאות דינר, ואתה אומר שניתן לך רק ששה ותוציא אות' נו מבית הכלא? היתכן כדבר הזה?!"

חזר רבי שמעון ואמר:

"תנו לי ששה דינרים ותשתחררו. מה אכפת לכם?!" נתנו לו ששה דינרים בסתר, כדי שלא ירגישו בכך שומרי בית הכלא, ורבי שמעון הלך אל שליח המלך ואמר לו:

"אנשים אלה שאסרת, לא עשו שום דבר רע. קח נא את ששת הדינרים הללו ושחרר אותם. למלך אינך צריך לספר שום דבר על זה, כי לא חטאו לו, והוא כבר שכח את כל העניין."

שליחו של המלך, שגם כך - לא האמין במיוחד לדברי המלשינים. ובהיותו תוהה אם יצליח לסחוט את הקנס מן האחים. שש כמוצא שלל רב לקראת ששת הדינרים. שלשלם כמובן לכיסו הפרטי, ו... שחררם ממאסרם.

באו האחים אל דודם רבי שמעון להודות לו ולשאול אותו, כיצד עלה בידו להוציא אותם ממאסרם בכל כך מעט כסף.

סיפר להם - ושאלו בתמיחה:

"האם ידעת מקודם, שידרשו מאיתנו שש מאות דינר דוקא?"

השיבם רבי שמעון: "ידעתי כבר מליל ראש השנה!"

"אם כן, מדוע לא אמרת לנו? ברצון היינו מוציאים לצדקה גם את ששת הדינרים שחסרו לחשבון?"

ענה להם רבי שמעון: "אילו אמרתי לכם, הייתם מאמינים לי ונותנים את כל הכסף לצדקה כדי להנצל מן הקנס, ולא הייתם עושים זאת למען קיום המצוה. עכשיו גם נצלתם וגם זכיתם במי

צות צדקה בלי לחשוב על תועלת עצמכם!"

בברכת שבת שלום. העורך

שיעור כללי בענין 'מועד למינו אם הוי מועד' מן הנלמד בכלל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שכפשוטו לא מצינו חילוק בין אדם לאדם, אבל לפי מה שמצינו דישראל חמור יותר מעכו"ם היה מקום לדון שנחלק את הדברים לשלושה חלקים, בהמה, עכו"ם, וישראל.

ג. אופן נוסף - מועד מאדם טריפה לאדם שלם

תירוץ נוסף בדברי הגמ' שם, לדעת רב, כגון שהרג ג' בני אדם טריפה. וגם על זה שואלת שם הגמ' "ומועד לטריפה הוי מועד לשלם?". ולכאורה, מועדות מטריפה לשלם זה אופן נוסף של מועדות מן הקל אל החמור, כי טריפה יותר קל להזיקו, מחמת שהוא קלוש יותר. וא"כ יש לנו בסוגיא שם ג' אופנים של מועדות מקל לחמור, מבהמה לאדם, מעכו"ם לישראל, ומטריפה לשלם. [ואופן נוסף שיש לדון בו, מה הדין במועדו מנזיקין להריגה ולהיפך, ויסוד לחילוק בין נזיקין למיתה מצינו בדברי הכס"מ וכפי שנביא להלן].

וא"כ, כשנבא לברר את שיטתם של רב זביד ורב פפא בסוגייתינו, באיזה מהאופנים נחלקו, בשוים, מן החמור אל הקל, מן הקל אל החמור, נצטרך לחשבן לפי"ז גם את כל המקרים של הסוגיא בדף מ"א, מבהמה לאדם, מעכו"ם לישראל, מטריפה לשלם, מה דעת רב פפא ומה דעת רב זביד בכל אחד מן המקרים הללו.

ד. עוד סוגי מועדות מדבר לדבר - א' מועד מקרן ימין לשמאל. ב' מועדות מנגיחה לנגיפה וכיו"ב

אופן נוסף של נידון מדבר אחד למשנהו, זו הסוגיא בדף מה ע"ב, בדברי רב שאמר, דשור המועד לקרן ימין לא הוי מועד לקרן שמאל. ובתוס' שם על אתר (בד"ה מועד) נסתפקו, האם מה שנאמר שמועד לקרן ימין לא הוי מועד לקרן שמאל, הוי בדוקא מימין לשמאל, אבל מקרן שמאל לקרן ימין מודה רב דהוי מועד, או לאו דוקא, וה"ה משמאל לימין לא הוי מועד.

וסברת החילוק בזה פשוטה, שהרי בודאי קרן ימין חזקה יותר ועומד ליגח בה יותר מאשר בקרן שמאל שהיא יותר חלשה, וא"כ יתכן דמה שמועד לקרן ימין לא הוי מועד לקרן שמאל זה בגלל סברא זו, שלא נעשה מועד אלא לקרן ימין החזקה ולא לקרן שמאל החלשה יותר, דשור לא

תשלומין כשמיזיק עכו"ם, אבל יש מזה נפק"מ לענין חזרה, כגון שנגח ג' בהמות של ישראל ואח"כ לא נגח ג' בהמות של עכו"ם אי הוי חזרה מבהמה או לא. [וכן בהרבה נידונים דלהלן הנפק"מ לענין חזרה].

לחמור, מבהמה לאדם, ולרב זביד גם בזה הוי מועד. אלא שכתבו התוס' בסוגיין דשמא חזר בו רב זביד וכנ"ל, ולהלן נדון באלו מן האופנים חזר בו.

תירוץ נוסף נאמר שם בגמ', לדעת רב שימי, כגון שהרג שלושה עובדי כוכבים, וסובר דמועד לעובדי כוכבים הוי מועד לישראל. אלא שהגמ' שם מקשה על זה "ומועד לעכו"ם הוי מועד לישראל?". ובסברת הדבר מדוע יהיה חילוק בין עכו"ם לישראל, מצינו בראשונים ובאחרונים שלמדו שיותר קל ליגח עכו"ם מאשר ליגח ישראל, ושלושה טעמים נאמרו בדבר.

המגיד משנה (פ"י מנזק"מ ה"ג) כותב בטעם הדבר, שאדם משמר את בהמתו מפני ישראל יותר ממה שהוא משמרה אותה מפני עכו"ם, ולכן קרוב יותר שהשור יבא ליגח את העכו"ם מאשר ליגח את הישראל. ולדבריו זה לא סברא מצד הבהמה עצמה, אלא זו סברא מצד שמירת הבעלים.

הים של שלמה מבאר, שהסברא מחמת שיש מזל אחר לישראל, יותר מאשר לעכו"ם, וכשם שאמרו בגמ' בדף ב: דאדם אית ליה מזלא טפי מבהמה, כך גם אית ליה לישראל מזלא טפי מעכו"ם, ולפיכך מחמת אותה סברא שאדם חמור מבהמה, מכח כן גם ישראל חמור מעכו"ם.

וסברא נוספת מצינו בדברי תלמיד ר"ת (מא.), ע"פ מה שאמרו בשבת (קנא:) אין חיה שולטת באדם אא"כ נדמה לו כבהמה, וגוים דומים יותר לבהמה מישראל, ולכן נגיחת עכו"ם קרובה יותר מאשר נגיחת ישראל.

ולפי ג' טעמים אלו, נמצא שמועות מעכו"ם לישראל נחשב מן הקל אל החמור. ובדקות יותר נמצא, שבנידון של מועדות מבהמה לאדם ומאדם לבהמה, יש ג' שלבים, שהם [מתנתא לעילא] בהמה, עכו"ם, ישראל.

ולפי"ז יהיה לנו מקום לדון עכשיו בנידון נוסף שלא מצינו שנתבאר להדיא, האם יש מועד מבהמה לעכו"ם. דהרי בגמ' בדף ב' אמרו דמועד לבהמה לא הוי מועד לאדם, משום דאדם אית ליה מזלא, אבל מועד לאדם הוי מועד לבהמה. וא"כ יש לדון באיזה אדם מיירי, האם עכו"ם ג"כ נכלל באדם¹, או רק בישראל מיירי. ובודאי

1 ואף מבהמה לעכו"ם יש לדון, ואף דאין חיוב

א. ג' אופני מועדות - מקל לחמור, מחמור לקל, ובשוין

משנה דף ל"ז. שור שהוא מועד למינו ואינו מועד לשאינו מינו, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה, מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים, את שהוא מועד לו משלם נ"ש, ואת שאינו מועד לו משלם ח"נ.

המשנה א"כ מביאה בשלש בבות, שלש אופנים של מועדות מדבר אחד למשנהו. ובכללות ישנם שלש נקודות נידון. נידון אחד, אם השור נעשה מועד מן הקל אל החמור, נידון שני, מן החמור אל הקל, ונידון שלישי, כשהם שוים בדרגתם אם נעשה מועד מזה לזה.

הבבא הראשונה, שור שהוא מועד למינו ואינו מועד לשאינו מינו, בפשוטו אופן זה של שני מיני בהמה זה נידון של שני דברים שוים. הבבא השניה, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה, זה נידון של מן החמור אל הקל, שהרי אדם אית ליה מזלא ויותר קשה ליגח אותו כמבואר לעיל בדף ב: . והבבא השלישית, מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים, זה נידון של מן הקל אל החמור.

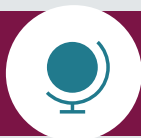
ובכל שלושת המקרים הללו נחלקו בגמ' רב זביד ורב פפא, לרב זביד "ואינו מועד" תנן, אבל בסתמא הוי מועד מזה לזה, ולרב פפא "אינו מועד" תנן דבסתמא לא הוי מועד. וסוגייתנו שדננו בה השתא האם השור נעשה מועד מדבר אחד למשנהו, היא סוגיא רחבה מאד, וכפי שניראה, יש עוד כמה דוגמאות של מועדות מדבר אחד לדבר אחר, ובכל אחד מהם יש לברר מה דינו אם הוי מועד או לא הוי מועד, או שזה תלוי בפלוגתת רב זביד ורב פפא.

ב. בדף מ"א עוד מקרים של מועדות מקל לחמור - מבהמה לאדם, מעכו"ם לישראל

התוס' בסוגיין (ד"ה רב זביד) הביאו את סוגיית הגמ' לקמן בדף מ"א, המשנה שם דנה בדין שור המועד לגבי דיני כופר. ושואלת שם הגמ', וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה, והגמ' מעמידה כמה וכמה אופנים איך יש היכי תימצי של שור המועד להריגת אדם, ונראה לפ"ז עוד מקרים של מועדות מקל לחמור.

רב זביד שם מתרץ, דמיירי בשור שהרג שלש בהמות, וס"ל לרב זביד דמועד לבהמה הוי מועד לאדם. וא"כ, זה אופן נוסף של מועדות מקל

(המשך בעמוד ג')

רוח שבאש שבמים - תאוות ההתחדשות

רוח שבאש שבמים עניינו תאוה לתנועה של חידוש - התחדשות. האדם נהנה מחיפוש חידושים. התאוה לחידוש מקיפה את רוב העולם באופן תמידי, במשך כל הזמן.

כח החידוש שבאדם מתגלה בשני פנים: בתוך האדם ומחוץ לו. כח החידוש שבתוך האדם הוא התביעה להוליד מתוך עצמו דברים חדשים שלא היו קודם, ואז האדם מחדש באופן קבוע - בדברי תורה או להבדיל בהבלי העולם. כח החידוש החיצוני מושך את האדם לקבל חידושים מבחוץ: לראות דבר חדש, להאזין ל'חדשות' ועוד.

אצל רוב בני האדם, כח החידוש אינו חזק כל כך ביסוד נפשם מעצם טבעם. אך בדורנו האדם הורגל לקבל 'חדשות' מכל העולם, ובכל מיני דרכים באופן תמידי. והמציאות הזו מעוררת את תכונת חיפוש החידושים, אצל כמעט כל בני האדם באופן חזק.

כאשר אדם פתוח כל הזמן למציאות של התחדשות מהעולם החיצוני, בעצם נפשו פתוחה לכל הקלקולים הקיימים בעולם. מלבד זאת, עצם המציאות של חיפוש החידוש התמידי גורם לאדם לאבד את יישוב הדעת שלו, לחיות בבהילות ובהתמכרות ל'חדשות', עד כדי כך שהנפש מאבדת את כל יציבותה.

אמנם כח החידוש חשוב מאוד לנפש האדם - הוא משורשי הכוחות של עם ישראל. ראל. הקב"ה מחדש בכל יום את מעשה בראשית, ועם ישראל מחדשים בכל יום חידושי תורה.

אך כדי להעמיד את כח החידוש על תיקונו, צריך לפעול בשני מישורים: א. להשתמש בכח החידוש במידה הנכונה ובאיזון הנכון מול שאר כוחות הנפש. ב. להפנותו למקום הנכון.

האיזון הנכון של כח החידוש בנפש הוא, כאשר לאדם יש קביעות ויציבות במהלך חייו, והחידוש אינו עוקר את כח היציבות שבנפש.

מלבד כך, על האדם להפנות את כח החידוש לדברים טובים - גם בעולמו הפנימי וגם בעולם החיצוני. את העיקר כח החידוש יש להפנות לעולם הפנימי של הנפש, ואילו את המיעוט בלבד, שהוא מצרכי הנפש ההכרחיים, יוציא לפועל בחידוש שבעולם החיצוני.

ישנם שלושה סוגי חידושים: א. חידוש בשכל - האדם יכול לחדש חידושים בדב"ר תורה. ב. חידוש בהרגשה - בעבודה הפנימית של האדם, יש מקום גדול לחידוש בכח ההרגש - בתפילה ובכל עבודת ה'. ג. חידוש במעשים - אפשר להמציא דברים חדשים בענייני העולם הזה, באופן שיהיו לתועלת - וכמובן בגבולות הנכונים.

מעבר לשלושת החלקים הללו של כח החידוש, כמעט לכל בני האדם נשאר עוד חלק של חידוש שיוצא מחיפוש חידושים בחיצוניות העולם.

מכיוון שאין היום מציאות של קבלת חדשות בצורה נקייה ובשיעור נכון, ודאי שמלכתחילה היה כדאי להתנתק מכל הדברים הללו. אבל לאחר שהאדם כבר מחובר לזה, צריך לפחות לצמצם את השפעת ה'חדשות' הללו עליו במידת האפשר. השמירה מפני הנפילה לקלקולים המצויים בחידוש החיצוני שבעולם, מתחלקת לשני חלקים:

א. חיבור למקור של חידוש פנימי. ככל שהאדם יפתח את כח ההתחדשות שלו בתורה ובהרגש בעבודת ה' הפנימית שלו, עולמו הפנימי יגדל ויהווה לו שמירה חזקה מפני הקלקולים שבחידושים החיצוניים.

ב. פקפוק באמיתות ה'חדשות'. רוב הידיעות המתחדשות ומתפרסמות הינן שקר - חלקי או גמור. ומי שניזון מהמידע החדשותי, ובונה את כל תפיסת עולמו והשקפת חייו לפיו - טבול כולו בעולם של שקר. וכאשר האדם מברר זאת בנפשו, רוב הטעם מהחידושים החיצוניים יוצא, רמת ההשפעה של החידוש החיצוני עליו הולכת ומתפוגגת, ונפשו מתרחקת אט אט מהחידוש החיצוני ותובעת חידוש פנימי אמיתי בלתי פוסק. ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק כ']

הסוגיא השבועית

המשך מעמוד ב'

נעשה מועד מהקל לחמור, אבל להיפך מקרן שמאל לקרן ימין דהוי מועדות מחמור לקל אולי בזה ודאי הוי מועד. אך לא פשיטא להו לתוס' דבר זה, ויש להם צד דאפילו מקרן שמאל לקרן ימין דהוי מחמור לקל לא הוי מועד. [וע"ע להלן אליבא דמאן נסתקפו התס' ובביאור הספק].

האופן הנוסף שלא נתבאר להדיא בגמ', אבל עולה בדב"ר הראשונים, הנה תנן במשנה בדף ט"ו: "הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף לא לישוך לא לרבוץ ולא לב"עוט", הרי שיש בבהמה ה' מעשים של תמות. וא"כ יש לדון כשהיא נעשית מועדת לאחד מאלו המעשים האם היא מועדת גם כלפי כל שאר המעשים, או שצריך מועד דות לכל דבר בנפרד, מועדות לנגיחה, מועדות לנגיפה, לנשיכה, לרביצה ובעיטה. ומצינו בתלמיד ר"ת בסוגיא הנ"ל בדף מ"ה שהשוה נידון זה לנידון של מועד מקרן ימין לא הוי מועד לקרן שמאל. וזה ג"כ נידון של מועדות מדבר אחד למשנהו.

ה. הגדרת ג' האופנים של מועדות מדבר אחד למשנהו

כשנחמד את הדברים, בעומק יותר, נמצא שיש שלשה חלקים של סוגי מועדות מאחד למשנהו. הסוג האחד של ממין לשאינו מינו, זה נידון בדבר שנגחו אותו, וכמו שנ"תבאר, יש הרבה מקרים, ממינו לשאינו מינו, אדם ובהמה, קטנים וגדולים, עכו"ם וישראל, טריפה ושלם.

הסוג השני, זה אופנים של מועדות כלפי השור הנוגח עצמו. כגון מועדות בקרן ימין ושמאל, וכן ממעשה אחד למעשה אחר, כגון מנגיחה לנגיפה וכיו"ב.

והסוג השלישי, הוא הסיפא של משנתינו, ששאלו את ר' יהודה בשור שהוא מועד לשבתות אם הוא מועד לימות החול או לא. וזה לא נידון במי שנגחו אותו, ולא בשור הנוגח עצמו, אלא זה נידון שלישי, חילוק בזמני הנגיחה של השור. הרי לנו ג' סוגים - בנוגח, בנגיחה, ובזמן הנגיחה.

והנה כפי שנתבאר, בנידון של ממין לשאינו מינו ישנם ג' אופנים, מקל לחמור, מחמור לקל, ובשוין. ונראה דבמועד לשבתות ולא לימות החול, יתכן שאין לדון מצד הנידונים דלעיל, של מועדות מקל לחמור, או מחמור לקל, כי בזה שהחילוק אינו במינים אלא בזמנים י"ל שזה נידון שונה לגמרי. ולכן הנימוקי יוסף על אתר כתב שבזה אין מחלו"קת בין רב פפא לרב זביד, אלא כו"ע מודו דלא הוי מועד לימות החול. והגדרת הדבר לכאורה היא, מפני שזה לא נידון של חמור וקל, אלא נידון אחר לעצמו. ■ [מתוך קובץ שיעורים כלליים על ח"מ שיעור כללי ג]

סיבה פנימית נוספת מדוע צריך עיון גדול בכל הדברים הללו, היא מחמת שאם אדם אינו יודע באמת את הדברים לעומקם - הוא גם לא יודע איך לקנותם.

עיון גדול צריך כדי לדעת אותם באמת, ולאחר מכן לקנות אותם ולהשיגם. בכדי לקנות אותם, צריך עיון גדול.

את הפסוק "עם לבן גרתי" ביארו בספרים הקדושים, שבעצם יעקב אבינו למד מלבן את מדת הרמאות דקדושה. "אחיו אני ברמאות", כך הוא אמר לרחל כבר מתחילה.

כאשר האדם רוצה לעבוד את בוראו, עליו לדעת כי אין זה רק ענין של עשייה גרידא, אלא גם ענין של פקחות.

להבדיל, בעסקים - כולם מבינים שהצלחה בהם אינה תלויה רק בידיעת הגדרות מעשיות כיצד לפעול. אדם שלומד תואר לניהול עסקים, חלק מהמומחיות שעליו לרכוש לעצמו, היא היכרות לזהות מקומות שיש בהם פוטנציאל להרויח, לזהות איזו שהיא פירצה, איזו שהיא הזדמנות. הזיהוי הזה - היא היא נקודת הפקחות שבתוך האדם. שני אנשים רואים את אותה מציאות, האחד מזהה בה הזדמנות להרויח והשני לא מזהה.

כך גם בעבודת השי"ת, אי אפשר לתת הגדרות מה בדיוק על האדם לעשות. בהלכה ניתן להגדיר לאדם: עשה כך, אל תעשה כך, זה מותר וזה אסור, כאן חייבים וכאן פטורים, אבל עבודת הנפש של האדם, בחלקה הגדול בנויה על פקחות! מי שחריף - יש לו כלים ראויים לעבוד, אולם מי שהוא בגדר 'תמים' במובן השלילי שבדבר, על אף שתהייה לו כוונות טובות ועל אף שיבקש הוראות, אך חסרה לו פקחות ולא ידע איך להסתדר.

משל למה הדבר דומה, אדם נוסע בכביש, ולפניו תע המכונית שלפניו עוצרת במהירות. צריך איזו שהיא פקחות, אינטואיציה, כיצד לנהוג. אם אין מכונית מאחוריו - ישתדל לבלום בכל כוחו. אם ישנה מכונית מאחוריו במרחק קצר, הרי שאם יעצור, תתרחש תאונת שרשרת. קעת יבדוק מה קורה מימינו ומה קורה בשמאלו, מה מידת הסיכון שבפניה לשני הכיוונים הללו. עליו לחשב את כל הצדדים, ולהחליט במהירות שיא מה עליו לעשות שות מתוך האפשרויות שעומדות לפניו [פעמים שהאפשרות הטובה מבין כולן היא להיכנס במכונית שלפניו, כי זהו הצעד הכי פחות מסוכן. גם זה קורה].

זהו אדם פיקח - אדם שיש לו את הכללים העיקרוניים, אבל הוא קורא את השטח ומבין איך עליו להתנהג בהתאם. אף העיון בענייני העבודה מורכב משני חלקים: ידיעת כללי החכמה, והבנת המציאות ביחס לכללים.

ענין זה מוצאים אנו גם בלימוד ההלכה. אדם הלומד הלכה, אסור לו להורות לרבים הלכה למעשה

קודם שיעשה שימוש אצל חכם. ולא משום שאינו יודע את ההלכה, אלא משום שחסר לו מה שנקרא 'שולחן ערוך חלק חמישי'. יכול אדם לדעת על בוריים את ארבעת חלקי השולחן ערוך, אבל הוא לא מסתדר עם החלק הפרקטי, כי המציאות נראית באופן מסויים, לא בדיוק כפי שכתוב בהלכה. החכמה היא לראות את ההלכה בתוך המציאות, ולשם כך על האדם לעשות שימוש חכמים, ולראות כיצד הדברים הכתובים בהלכה מיושמים למעשה בחיי היום יום.

אדם שאינו יודע את המציאות, עלול להיכשל בהוראות לא נכונות מחמת אי ידיעת המציאות.

ישנו אדם היודע את ההלכה, אבל המקרה שמגיע לפניו מבחינתו הוא סתום וחתום, אין לו מושג איך להתמודד איתו. הזיינים המומחים - מומחיותם אינה רק בידיעת התורה, אלא שעל כל מקרה המגיע לפניו, הם יודעים להסתכל מכל הכיוונים האפשריים ולהגדירו בהגדרה ההלכתית הנכונה. זוהי פקחות.

אדם המעיין באופן תמידי, מוחו הופך להיות מח עיוני, הרואה את כל צדדי הבעיות האפשריים.

נסכם את הנקודה היסודית הכתובה בדברי הרמח"ל עד כאן: לימוד המוסר וענייני העבודה הוא בעצם לימוד עיוני, עמוק. זוהי חכמה של שילוב בין מח ולב, ויחד עם זאת שילוב של המציאות בפועל. אלו הכלים הנדרשים לאדם בבואו לעבוד את עבודת השי"ת.

העיון כולל בעצם שלושה חלקים: א. בנין עצמי של כח עיון שכלי. ב. שילוב הרגשות הטבעיים עם העיון השכלי. כלומר: הרגשות הטבעיים של האדם מנותבים על ידי העיון השכלי וממילא העיון השכלי שלו מורגש אצלו בלב, ועל"ז הוא חש הרגשה רוחנית. ג. ידיעת המציאות והיכולת לעבוד עם המח והלב על פי המציאות הקיימת.

ניתן דוגמא. הזכרנו קודם את ענין העישון. הרב דסלר זצ"ל, בעל המכתב אליהו, היה רגיל לעשן סיגריות [בדור הקודם זה היה הרבה יותר מצוי, היתה הרבה פחות מודעות לכך שזה מזיק, והיו אף רופאים שטענו שהעישון מועיל לבריאות].

בשלב מסויים, הוא הגיע לכלל החלטה שעליו להפסיק לעשן, אבל כח תאות העישון שבו היה חזק, וגם כח ההרגל. אדם שרגיל לעשות דברים במשך עשרים ושלושים שנה - קשה לו להתנתק מהם. הוא ניסה להפסיק, וראה שזה קשה. אבל מאידך הוא מאד רצה להפסיק.

מה עשה? הוא השתמש עם המושג "אחיו אני ברמאות". הוא לקח כח שלילי שבאדם - כח הגאווה - ומכוחו הפסיק לעשן.

כיצד? הוא ישב והעמיק חקר בכוחות הנפש והמידות שלו: מה יותר חזק אצלי, האם כח הכבוד או התאוה לעשן. הוא בדק את עצמו, והגיע למ-

סקנה שתאות הכבוד חזקה יותר מהתאוה לעשן, והחליט להשתמש עם כח הכבוד שבו. הוא תלה מודעה גדולה על פתח חדרו: "הריני מודיע בזה שהפסקתי לעשן". מעכשיו הוא לא יוכל לעשן, שהרי אם הוא יעשן כולם יגידו: הנה, הוא לא הצליח לעמוד במה שקיבל על עצמו. הוא יצר מלחמה בין הכבוד לתאוה, והכבוד ניצח.

זוהי פקחות. לקחת מידה שהיא לכאורה שלילית ביותר הנקראת כבוד, ולהשתמש עמה לעבודת ה'. כל אחד היה אומר: להשתמש עם הכבוד בעבודת ה'?! הרי הקב"ה לא סובל את בעלי הגאווה!

אבל הוא לקח את המידות השליליות, הגאווה והתאוה, וביטש את האחת על ידי השניה. ומה היתה התוצאה? ע"י שיצר מלחמה בין שני הכוחות השליליים הוא שבר את התאוה. זוהי דוגמא לאדם פיקח.

האדם הפשוט ינסה לחפש כל מיני רעיונות, אבל להשתמש עם שני כוחות שליליים ולנצח אחד את השני ולהתפטר מהתאוה - לזה מסוגל רק אדם שהגיע לכח עיון של שכל, לכח עיון של לב ולכח עיון מציאותי, לשלב את שלשתם ביחד ומכח כך להתפטר מהעישון.

זהו בעצם סיכום בקצרה של כל מה שנתבאר מתחילת הספר עד קטע זה.

והנה, עד עכשיו דיברנו על היסוד הכללי של העבודה, שהוא כח העיון. לאחר בירורנו עם איזה כח אנחנו באים להשתמש, עתה אנו באים לבאר מה עלינו לעשות עם אותו כח.

משל למה הדבר דומה, אדם מביא חומרי בנין - מלט, מים וכו', ברשותו גם כלי בנין, וכעת עליו להתחיל לבנות את הבית.

נניח שיש בידינו כבר את הכלים הנדרשים לעבודתו יתברך, אבל מה צריך לבנות?

על זה אומר רבינו הרמח"ל:

הוא מה שמושה רבנו עליו השלום מלמדנו באמרו (דברים י, יב-יג): 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך לשמור את מצות ה' ואת חקתיו'. כאן כלל כל חלקי שלמות העבודה הנרצית לשם יתברך, והם: היראה, ההליכה בדרכיו, האהבה, שלמות הלב, ושם מירת כל המצוות.

מכאן והלאה יבאר לנו רבינו הרמח"ל פרט אחרי פרט את חלקי שלמות העבודה. כאשר מצטרפים כל החלקים - אז נוצרת השלימות הנכספת.

החלק הראשון הוא היראה. מהי יראה? ■ [מתוך לבבי משכן אבנה על מסילת ישרים פרק א]

ענישה מתוך אהבה - המשך

כעת, לאחר שההורה משוכנע כי הוא מעניש את הילד מתוך הכרה שכן לית שמוטל עליו לחנכו, עליו לשאול את עצמו: האם ענישה זו באה מתוך אהבה? בעומק הנפש בודאי שברוב המקרים התשובה היא חיובית [אף שיתכנו מקרים חריגים בהם יש גם נקודות שליליות, אולם כרגע אנו מתייחסים לצד החיובי], אולם האם אנו דואגים להביע זאת לילד בצורה גלויה?

הורה שנאלץ להעניש את בנו, עליו להקפיד לעשות זאת בשני שלבים: תחילה הוא צריך לעשות שיקול הדעת בדבר חיוניות ואופן הענישה, אולם לא פחות חשוב מכך, לפני שהוא ניגש להעניש - עליו לחשוב ראשית בינו לבין עצמו: 'מדוע אני ניגש להעניש אותו? כי אני אוהב את הילד ודואג לע' תידו! כעת, ההורה מודע לכך שהעונש נעשה מכח אהבה. וממילא בשלב שלאחר מכן, כאשר מענישים את הילד בפועל, יקל עלינו לצרף לעונש כמה מילים כגון: 'אתה יודע מדוע אני מעניש אותך? האם חשבת מדוע את הילד של השכן אינני מעניש? אני מעניש אותך כי אני אוהב אותך באמת!'

אכן, בכדי שלמשפט זה יהיה כיסוי, והילד ירגיש שהדברים הם אכן כך, ההורה חייב להכין את עצמו כראוי, ולהיות במצב בו הוא מודע לכך שכל הענישה נובעת מכח אהבה פנימית לילד ודאגה לעתידו, ורק אז הילד אכן ישתכנע בכך, כאשר באופן זה העונש לא יגרום לריחוק בין ההורה לילד, אלא לקירוב.

אולם כאשר העונש מגיע מתוך התפרצות רגעית, כולנו מבינים שאף אם ההורה יאמר לילד שהכל נעשה לטובתו, התועלת מכך תהיה זעומה, מכיון שהילד מבין ומרגיש שאלו דיבורים מהשפה ולחוץ, ואינם נכנסים ללבו.

מלבד החשיבות של ההכנה העצמית בטרם העונש, אם ההורה רוצה לשדר לילד שהוא אכן מעניש מתוך אהבה ודאגה כנה, עליו להשתדל להיות יצי רתני בגישה אל הילד, ובמקום לומר משפט סתמי כגון: 'אני עושה זאת כי אני באמת אוהב אותך', לפעמים כדאי להרחיב מעט את הדיבור, ולומר לילד משפטים כגון: 'הייתי מאד שמח אם לא הייתי מוכרח לעשות זאת וכדו'.

יתירה מכך, במקרים מסויימים נוכל אף לומר לילד: 'מכיון שהעונש נובע מכך שאנו אוהבים אותך, והמטרה הסופית שלנו היא שתצא מחונך, אם יש לך עצה אחרת כיצד להגיע לתוצאה זו ללא אותה ענישה - אשמח לשמוע, ואם היא תיראה לי כעצה יעילה - אקיים אותה'. ברור לכולנו, שכאשר ילד שומע משפט כזה מהוריו, הוא מרגיש שהעונש אינו מהוה יעד לעצמו, והוא מפנים שהיעד האמיתי שלהם הוא החינוך שלו.

כמובן שישנם אנשים ששיטות מעין אלו הינם זרות להם לחלוטין, ולדעתם ההחלטות של ההורים צריכים להתקבל בחדר סגור וסודי, ואסור בשום פנים ואופן לשתף את הילדים בהחלטות ההורים, אולם ללא ספק התועלת ממשפט כזה עולה לאין ערוך על העקרונית הללו, כאשר בכך אנו גורמים שהילד מרגיש כי הוריו רוצים את התכלית ולא את האמצעי, ובא מצעות כך אנו מנטרלים את כל הריחוק בין הילד להוריו שעלול להתפתח בעקבות העונש.

עם זאת, כמובן שנצרך כאן שיקול הדעת מצד ההורים כיצד לעשות זאת, ואינם יכולים לתת לילד 'לעשות צחוק' מכל הענין ולליעץ לנו עצות ריקות מתוכן כתחליף לעונש. ולכן אף אם הילד יבחר בתחליפים שונים לעונש, כמובן שהן צריכות להיות רציניות ויעילות, ואף נוכל לומר לו שאנו מר כנים לנסות את עצותיו לזמן מוגבל, ובאם ניווכח שאינן עומדות במבחן המציאות, בדלית ברירה נאלץ לשוב לעונש המקורי.

האם יש מקור אמיתי לתחושת הילד לשנאה מצד הוריו?

(המשך בעמוד ז')

נושאים בפרשה

המשך מעמוד א'

בהר ה' יראה, כנ"ל. ואף לוט בן אחיו של אברהם שניצל בזכותו ע"י חד מן המלאכים הנ"ל כתיב ביה (שם, יט ל) ויעל לוט מצוער וישב בהר. ויתר על כן "וישב במערה", הר - ע.ם. ודייקא שם כתיב (שם, לו) "ותהרין שתי בנות לוט", הר - יון, כנ"ל.

ובפסולת היוצא מן אברהם, ישמעאל כתיב (שם, כא, כ) "ויהי רבה קשת". רבה, הר - ב. ומאידך יצחק הר דתיקון, בעקידה כנ"ל. ולכך זיוגו הוא רבקה, הר - קב. ובקלוקול נולד ממנו עשו, שכתוב ביה, (שם, כז, לד) ויצעק צעקה גדולה ומרה, מרה הר-מ. שבחינת עשו מרה אדומה.

ולכן דייקא על ידי כן נעשה מה שאמר עשו (שם, כז, מא) "קרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי", הרג, הר-ג. כנ"ל, בחינת טיפת מרה שממנה מת והוא בחינת "הר עשו". ומאידך יעקב ברח ללבן ושם כתיב (שם, ל, לח) "ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים" - מקום מרוצת המים שיורדים ממקום גבוה לנמוך, מהר למטה. רהטים, הר - טים. ודייקא לבסוף כתיב (שם, לא, כז) "ויעקב". תקע את אהליו בהר, ולבן תקע את אחיו בהר גלעד, הר לעומת הר. ומשם חוזר לעשו, הר מול הר. ובמלכי אדום המלך האחרון של מלכי אדום נקרא הדר, הר-ד. והוא שורש התיקון כידוע.

ויוסף שטנו של יוסף כתיב בו, (שם, לט, כ) "ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר". סהר - הר-ס. ירידה מן הר לבור. ולכך כאשר יצא מן הבור ועלה לגדולה בחינת הר, כתיב בפגשו את האחים (שם, מג, טז) "וטבח טבח והכן, כי אתי יאכלו האנשים בצהרים". צהרים הר - צים. חמה בראש כל אדם.

ועיקר החיבור הוא יוסף ויהודה, שני מלכים שע"ג כולם בחינת הר, כתיב ביה ביהודה (שם, מט ט) "גור אריה יהודה, אריה, הר - יא. הר דיהודה עם הר דיוסף. ושורש חיבורם בהורה שלהם, יעקב. לשון הר.

ועומק גאולתם של בני" "תעבדון את האלקים על ההר הזה", הר סיני, ולכך אחותו של הגואל משה נקראת שפרה, הר - שפ. וכן רעיתו צפרה, הר - צפ. ואחיו הגואל עמו, אהרן, הר-נא. והחולק עליהם קרח שורשו ביצהר, הר-צי. שמכך כך רצה לחלוק על גדלותם כהר. והשלמות מדרגת הר סיני, שם כתיב (שם, יט, כח) והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה', הרס - הר-ס. להר. והכניסה לא"י שגבוהה מכל הארצות, [נעשתה ג"כ ע"י] בחינת הר, וכמו שכתוב (שם, כג, כח) ושלחתי את הצרעה לפניך וגו'. צרעה, הר צע.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: נהר, הריון, הרג, טהור, רעמה, הרן, אהרן, מורה, פרעה, ראה, הגר, שרה, מהר, רבה, ארבה, ראומה, מקרה, קטורה, מרה, רהטים, מיהר, הדר, סהר, צהרים, בריעה, אריה, יהודה, הורה, שפרה, יצהר, שערה, פרסה, הרס, צרעה, מנורה, גרה, בהרת, פדהצור, רתמה, רסה, חברה, רחמה. ■ [נכתב על ידי הרב שליט"א

במיוחד לעלון זה]

תיקון האבטיח - המשך

אלו הם גילויים של בחינת התיקון, שבה אין מנייה למים ליכנס מבחוץ לפנים. כמו שהוזכר, בחינת האבטיח, היא בחינת הרקיע שמבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, ומונען מלבא אלו אל אלו, מפני מציאות הקלקול. אבל בחג הפסח, שבו מתגלה בחינת גאולת מצרים¹, אין צורך לטוח את הגג; ולא עוד, אלא אף "מרפסין איגרא". זו הוראה לאפשרות הניתנת למים להיכנס מחוץ לפנים, ולצאת מפנים לחוץ.

זהו גילוי מדרגת ליל התקדש החג, שמכוחו יצאו ממצרים. במצרים, המים התחתונים עולים מתתא לעילא (מחוץ לפנים), והעליונים עלולים לרדת מלמעלה למטה (מפנים לחוץ). שם, נצרך לטוח את הגג (נסיונו של יוסף), מפני המים הנכנסים והיוצאים. ובהעדר בחינת הטיח, "פי תהום בול-עור", הבנין הקשה הופך להיות רך, והפה רך² הופך לפרך.

נמצא שורש הקלקול שבמצרים הוא **ביקעת המי חיצה הקשה**, שדרכה הפנים והחוץ מתערבים, והכל נופל לתתא, ופי תהום בולעו.

אבל כאשר מתגלה **גאולת מצרים**: אז, "מרפסין איגרא", ואין צורך לטוח את גגותיהם, כי הטל יורד לברכה ולא לקללה. כלומר, המים מתוקנים, ואין חשש בכניסת התחתונים לפנים, כי הם במדרגת המים של ענני כבוד, שלא די שאין מזיקים אלא אף שומרים ומביאים ברכה.

התיקון הזה תלוי בכבוד שבענני הכבוד. אם ביום שני דמעשה בראשית נאמר יהי **רקיע** בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים, דהיינו, כמשנ"ל, שכדי שהמים העליונים לא ירדו והתחתונים לא יעלו, נצרכת בחינת **אבטיח** הקשה לעכבם ולהעמידם במקומם, ביציאת מצרים מתגלה הכבוד שבכוחו המים העליונים עומדים למעלה, כי כן טבע הכבוד להתעלות³, ובו, גם התחתונים מוכשרים לעלות למעלה (לפנים); כי הכבוד מעלה את החיצוניות למדרגה עליונה⁴.

יש כאן הבחנה חשובה: באבטיח, **הקושי** הוא שמ-

1 היפך ה"זכרנו ... אשר נאכל במצרים".

2 רמז לפי תהום, שהוא רך מפני המים של מטה.

3 זו מציאותו של הכבוד. ככל שמכבדים דבר, מרוממים אותו, והוא נעשה יותר מרומם.

4 בהגדרה כוללת, הכובד הוא הכבוד שנפל. שורש המים שבתוך האבטיח [שהם המכבידים אותו; חז"ל אומרים שבשונה מתבואות אחרות שאין מובאין למכירה ישירות ממקום קצירתן, אלא בתחילה הן מאוחסנות בגורן, ורק בשלב שני הן מובאות לשוק, האבטיח, מרוב כבדו, היו מביאים אותו ישר מן השדה למקום שבו מוכרים אותו], הוא בענני כבוד, שבידידתם להיות מים תחתונים, הם הופכים להיות מים כבדים.

חזיק את הדבר, ולעומת זאת, המים שבענני הכבוד, עומדים למעלה בכח הכבוד.

במצרים היתה מדרגה של אבטיחים ("זכרנו את האבטיחים אשר נאכל במצרים") שהיא בחינת **הקושי** (פרך). אבל ביציאה משם, מתגלה המדרגה העליונה: "מרפסין איגרא" (מדרגת ליל פסח), ו"ענני הכבוד" ("כי בסוכות הושבתי את בני ישראל אל בהוציא אותם מארץ מצרים"). במדרגה זו, מציאות הקושי בטלה (**הפרך** מתגלה **כפה רך**)⁵.

אבטיח בתורה

על עשרת הדברות נאמר: "אחת דבר אלוקים שתים זו שמעתי". אם "אחת דבר אלוקים", חסרות תשע הדברות האחרים. ואם "שתים זו שמעתי", לא חסרות אלא שמונה. זהו המרומז בא"ט ב"ח שבאבטיח, המצטרפים לעשרה כמשנ"ל.

ביתר ביאור: לפני חטא העגל, היו ישראל במדרגת א"ט, כלומר שיכלו לשמוע את ה"אחת דיבר אלוקים" הכוללת את כל ה"אחרות בב"א. אבל מפני החטא, בחינה זו נעלמה, ומצאו את עצמם במדרגת ב"ח, "שתים זו שמעתי", בחינת פירוד כל שהוא.

זהו המרומז במה שאמרו חז"ל אודות מתן תורה: "**חביבים** ישראל וכו' חיבה יתירה נודעת להם, שניתן להם כלי חמדה". וכן דרשו על חטא העגל את הפסוק "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו": "עלובה כלה שזינתה תוך חופתה". אבל הוסיפו: "עדיין **חביבותא** היא גבן".

זו המדרגה המרומזת ב"ח של א"ט ב"ח בן אותיות השורש של המילה **חיבה**. כלומר, בחינת א"ט (אחת דיבר אלוקים) שבעשרת הדיברות נעלמה מאתנו, אבל נשארה לנו בחינת הב"ח (שתים זו שמעתי, שגם היא רומזת לעשרה).

בבחינות אלו מתגלית בתורה בחינת **האבטיח המי צרפת לעשרה**. לאמר: התורה היא המשלימה את כל חסר, ובה, הקשר שלנו עם הבורא ית' לא ניתק לעולם.

אבטיח - איחוד ההפכים

גילוי נוסף של האבטיח אנו מוצאים בתורה. ונ־קדים: למעלה ראינו ששתי בחינות המאכל והמ־סקה מתאחדות בפרי האבטיח. הבחנה נוספת

5 מטעם זה, א"א שיהיה למון טעם של אבטיח. ראי המון היה רך כולו. ואם כי הגמ' אומרת שהיו במון שלש מדרגות, כל אחד לפי מה שראוי לו, אבל שרשו מהרוך העליון, שהרי הוא 'לחם מן השמים'.

יש בו: הפנים שלו (בשרו) רך ומימי⁶, והחוץ שלו (קליפתו) קשה. נמצאו באבטיח בחינות הפכיות: הרוך והקושי⁷. [בחינות אלו הן עומקן של בחינות המאכל והמשתה הנ"ל].

זהו עומק משמעות הא"ט ב"ח המתגלה באבטיח. לא רק השלמה לעשרה (כנ"ל) יש כאן, אלא אף **איחוד ההפכים**. הא' והט' (וכן הב' והח' וכו'), שהן הקצוות, מייצגות את ההפכים (המתנגדים) מן הקצה אל הקצה, והן מתאחדות בתיבת אבטיח.

גם במצרים מתגלה איחוד כזה. עה"פ "ויעבידו את בני ישראל בפרך", דרשו חז"ל **בפה רך**. כלומר, בשעבוד מצרים היו שני שלבים: בהתחלה, בני ישראל נמשכו לעבודה דיבוריהם הרכים (פה רך) של המצרים⁸, ובהמשך, המצרים העבידו אותם בקושי (פרך). נמצאו שני הפכים **בעבודת פרך**: בפשוטו (**פרך**) הינו **קושי**, ובדרושו (**פה רך**) מורה על **רוך**⁹.

[אמנם, אין מצב ההפכים שבאבטיח דומה לזה של ההפכים שבמצרים. באבטיח, הפנימיות היא הרכה, והחיצוניות קשה. לעומת זאת, במצרים, החיצוניות (האמירה המתארת את הדבר מבחוץ) היתה רכה, אבל העבודה בפועל (הדבר עצמו, שהוא הפנימיות) היתה קשה].

נמצאו א"כ, פנים חדשות למדרגתו יוסף (מידת היסוד) הנקראת אבטיח. ובחינה שחיצוניותה קשה, ופנימיותה רכה, ובכך, ההפכים מתאחדים כנ"ל. ■ [מתוך שיעורי שמע בבלביפדיה מחשבה א-ב אבוס, שיעור זה הנסמך ביום בחולון 20:30:30, ומשודר בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245].

6 יש בדברי חז"ל, שהמים של אבטיח גורמים לשלשול [מפאת רוב המים שבו]. וכן, ידועים דברי הגמ' (יומא ע"ה) על טענת האספסוף "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים", שהם התלוונו על חמשת המינים הללו מפני שבמן היה אפשר למצא את כל הטעמים שבעולם, חוץ מטעם חמשת המינים הנ"ל. והטעם, מפני שהם קשים למעוברות ולמניקות [כנראה, גם זה מפני השלשול].

7 גם במידת הבטחון ישנה בחינת קושי. הבטחון נופח בבטח חוזק לעמוד "איתן" על מקומו, ונחישות לשום את פניו "כצור החלמיש" מול המלעיגים עליו והמתנגדים לו. גם האבטיח (מלשון בטחון כמו שהוזכר), בכח החלק החזק והקשה שבו, הוא טח בפני המים, ומעכבם.

8 כמו שאומרים חז"ל על מה שאמר פרעה לבני ישראל וכו'.

9 אלו האבטיחים של מצרים. כלומר הנקודה המאחדת את הרוך והקושי.

מהי אהבת האני האמיתית?

כידוע 'אהבה' גימטרייה 'אחד'. אדם שהגיע למצב שחלקי נפשו החיצוריים ניים והפנימיים מחוברים זה עם זה, יש לו עונג מאותו חיבור. זהו אדם שחי, אדם שמרגיש, אדם שנושם עמוק.

כוח העונג שבנפש הוא הכוח שעליו אנו בונים את החיים. הוא הכוח שהאדם מתענג בתוכו בחיבור החיצוני לפנימי שבתוכו.

לשם כך הוא חייב ראשית כל לגעת בנקודה פנימית שבתוכו ולאחר מכן לחבר את הרבדים החיצוניים שלו לאותה נקודה. לגעת עמוק עמוק פנימה, להרגיש את האני העמוק בתוכו. לאחר מכן לקבץ את חושי וכוח תני לאותה חוויה, ושם אני מקבל מקור של אנרגיה חיבורית. כי כמובן אין התכלית להישאר עם החיבור הזה רק עם עצמי אלא לשם להתאחד עם הנמצא עמי. כי אם הוא נושם עמוק מתוכו אז הוא גם יוכל לנשום עמוק לזולתו.

שורש החיסרון הכללי בא מחמת שזהו עולם של אנשים שברובם שאין להם עונג בחיבור הפנימי שבתוכם. ואם אין עונג של חיבור עמוק בתוך האדם, לא יכול להיות שיהיה לו כלפי זולתו. אף שמצויים בתוכו אני שים שמוצאים חן בעיני כל אחד ואחת, וכך הם סוגרים את המעגל. אבל זהו רק ברובד הכללי של החיים, רובם לא חווים חיבור עמוק עם ידידיהם, רק באיזושהי נקודה שמציתה אותם בלבד.

העונג שבנפש האדם הוא מקור החיות המתמיד, וכמו שבגוף אנו מבינים שהאדם חי מכוח כך שהוא נושם, שהרי אף אם הוא לא ינשום לשב ריר שניה הוא יצליח לחיות, אבל מעבר לדקה שתיים הוא כבר לא יוכל לחיות. כך להבדיל בנפש האדם, מקור החיות הוא העונג.

אולם עונג חיצוני הוא חלקי בלבד ולא אמיתי, זהו עונג שבור, שעל-אף שהוא מענג את הגוף אך הוא לא העונג החיובי הפנימי. ולכן לא העונג הזה הוא המחיה את האדם. ומהו העונג המחיה את האדם ועליו אפשר לבנות, זה הוא העונג שאני מתענג מתוכי, שמאותה חוויה אני פועל במשך כל היום כולו.

וברגע שהתנתקתי מאותה חוויה, איבדתי את נקודת החיבור הפנימית וגם התנתקתי מהסובב, כדוגמת שני אנשים שאחד דובר סינית והשני צרפתי, ברור לכל שהם לא יבינו האחד את השני.

ה. שפת הלב.

בעולמנו זה כמעט ואין אדם המבין את חברו.

על דור הפלגה נאמר שהקב"ה ירד ובלל שפתם, ומאז אף אחד לא מבין את השני. פיזית נראה לנו שאם כולם ידברו שפה אחת אז יבינו האחד את השני, אבל האמת היא שכל מה שמבינים זה רק את שפת הפה אך לא את שפת הלב. שפת הלב נשארה עדיין בבחינת שבעים לשון, שכל אחד מדבר בשפה אחרת.

אבל עוד לפני שמנסים להתחבר עם שפת הלב צריך לקנות את המעלה הזו שיש לאדם שפת הלב, ובשלב שלאחר מכן צריך ללמוד כיצד להתייחס עם עוד כאלו שיש להם שפת לב. ברם המציאות היא שישנם רק יחידים ששפת הלב שלהם מתבררת.

שפת לב זו שפה של אדם שכוח החיבור הוא בתוכו, זה אדם שמאחד את כוחות ליבו ומחברם, ושם הוא מגלה את העונג שבתוכו. העונג הזה מתגלה כמקור חיות, ולא סתם איזו נקודת עינוג מזדמנת כמו חתיכת פיצה טעימה, אלא זהו מעין מעיין של חיות כמקור פנימי מתמיד. ■

[מתוך דע את נפשך פרק ח]

חינוך ילדים

(המשך מעמוד ה')

מלבד הריחוק הטבעי שהילד עצמו חש כתוצאה מהעור נש, הרי שאף אצל הורים שאוהבים באמת את ילדיהם, קשה לומר, אולם לעיתים בעקבות העונש מתעוררת שנאה כלשהי אף מצד ההורים כלפי הילד, וכפי שניווכח בסיפור שלפנינו.

אחד מתלמידי הרב דסלר זצ"ל חלם בלילה חלום מב-עית, לפיו יש לו רצון לקחת סכין ולשחוט את בנו. כמובן שאותו אב התעורר בבהלה, ובמקום לפתור את החלום במשפט: 'חלומות הוא ידבר', התחיל לחשוב על פתרון מניח את הדעת לחלום, ומשלא מצא, ניגש בבוקר לרבו, ואמר לו: 'אמנם הרב אינו פותר חלומות, אולם ידוע שהחלומות בלילה מגיעים מהרהורי היום, ולכן אני מבקש לדעת כיצד מופיע חלום כזה אצל אב שכל כך אוהב את בנו'.

תשובת הרב דסלר היתה מפתיעה מאד: יתכן שקרה פעם, אולי בשעה מאוחרת בלילה, שהתינוק הקטן צרח, והאשה אמרה לו: 'אני כבר קמתי הלילה שלש פעמים - הפעם תורך', ומכיון שבאותו רגע לא היה לו כח לקום, יתכן שבעומק הנפש חלפה אצלך הרגשה נוראה: 'הלואי שהתינוק לא יהיה, העיקר שאני אשכב במנוחה'. ואף שודאי מחשבה כזו לא ארכה יותר משבריר שניה ומיד היא נמוגה, אולם בלילה זה התגלה בחלום, דבר שמי ראה שאף שודאי ח"ו אתה לא רוצה בכך, אולם הדבר קיים אצלך באלפית האחוז בנפש.

לענינו, כאשר הענישה נעשית מתוך התפרצות של ההורה, ישנו סיכון שעם כל האהבה שלו לילד, בשעת ההתפרצות עלולה להתלוות לכך שנאה [ביחוד כאשר מדובר בילד 'מעצבן ומרגיז', שמצליח פעמים רבות להוציא את ההורים משלוותם], ואת ההרגשה הזו הילד יחווה בשעת הענישה.

מה התוצאה מכך? מי שעוסק מעט בחינוך של ילדים מתבגרים, יודע שישנם ילדים מתבגרים אשר בשיחה גלויה עמם הם מצהירים: 'ההורים שלי אינם אוהבים אותי', ובמקרים קיצוניים יותר הם מכריזים בפה מלא 'הורי שונאים אותי'. כמובן שכאשר שומעים הכרזה דרמטית כזו, מיד מארגנים פגישה עם ההורים, לבדוק האם יש דברים בגו. והנה האב מגיע לפגישה, שומע את הדברים, ומתקומם: 'כיצד אפשר לומר משפט נורא כל כך, הרי את כל החיים שלי אני נותן עבורו!'

כיצד מתיישבים הדברים? האם הילד אכן צודק בתחושתו, או שמא נאמין לדבריו של האב?

התשובה האמיתית נעוצה בדברים דלעיל, אכן האב אוהב את בנו מאד, אולם האהבה הינה תשעים וחמישה אחוז, ויתכן בהחלט שישנו אף אחוז קטן של שנאה חבויה בנפש האב [שאף האב עצמו אינו מודע לה], וכאשר הילד מצהיר זאת, הוא מתכוין לאותם אחוזים של שנאה שהשפיעו עליו וגרמו לו לחוש כך. ■ [מתוך דע את

ילדיך פרק ג]

כלל צורת עסק התורה

הסבר בצורך לברר את החיבור לתורה

בעזר ה' נמשיך להשיב על יסודי השאלות שנשאלו, אמנם היה ריבוי של שאלות ובעזר ה' הדברים נענו בכתב. אבל נתייחס לשאלה אחת היסודית ביותר, שהיו לה כמה וכמה פנים.

כמו שנתבאר עד השתא, ביסוד המצוה שהיא עיקר הכל שהיא מצות תל-מוד תורה, יש את כלל הדבר "והגית בו יומם ולילה", "ודברת בם", יש את פרטות החלקים שנמצאים בתורה, ויש את פרטות ההתחברות של האדם לתורה. ועבודת האדם היא לברר: הן את כלל התורה, הן את פרטות חלקי התורה והן את פרטות מדרגת נפשו בחיבורו לתורה.

אצל חלק מהלומדים, הדברים האלה הם מיוחדים, זרים או יתר על כן. אבל ניתן משל להבנת הדברים: ישנם מאלו שקשה להם למשל ללמוד סוגיות בעיון והם לומדים רק בקיאות, הם ניסו זעיר פה זעיר שם ללמוד בעיון והם רואים שיש להם קושי בלימוד סוגיות בעיון ולכן הם בוחרים לעצ-מם לעסוק כל ימי חייהם בדיעת התורה בבקיאות. כמוכן שהסיבה שהם עשו את הדבר, יתכן שהיא נובעת מחמת קושי או לפעמים מדעה שאינה שלימה. אבל ההסתכלות של אותו אדם שהוא עוסק בבקיאות ולא עוסק בעיון היא במבט שאת העיקר הרי יש לו, הוא עוסק מבוקר ועד לילה בדברי תורה, ודאי אולי חסרה לו איזו מעלה של עסק תורה בעיון, אבל את עיקר הדבר שהוא עסק בתורה מבוקר ועד לילה, אדרבא הוא שוקד על תלמודו יומם ולילה. מהמבט שלו זה נראה מבט ישר. אבל כל מי שלמד תורה בעיון באמת יודע, שהמבט הזה הוא מבט חיצוני עד למאוד! כי הבדל עצום ונו-רא נמצא בין האדם שלומד תורה באופן של למיגרס בעלמא, על אף שיש לו אופן של ידיעה של כל התורה כולה כדברי ר' חיים מוואלז'ין הידועים שאסור חס ושלום לזלזל בו, שהרי מכבדים אפילו ספר תורה שיש בו אות פסולה וק"ו מי שיודע תורה על לשונו על אף שהוא לא בקי בה לעומקה. אבל אם כן, מי שלומד תורה בעיון יודע, שאדם שלומד תורה בחיצוניותה למיגרס בעלמא, בוודאי שיש לו חיבור לתורה, בוודאי שיש לו מצוות ת"ת, בוודאי שהוא חביב לפניו ית"ש ועוד ועוד, **אבל את עיקר מדרגת התורה אין לו!** אין לו את עיקר מדרגת התורה, ראשית - מפני שהוא לא משיג את הדברים על אמיתותם ולכן גם החיבור שלו למדרגת התורה הוא חלש מאד מאד. אז אצל מי שלומד למיגרס בעלמא, אפילו אם זה ידיעה של ראשונים ואחרונים אבל באופן של ידיעה בעלמא, לא חייב להיות שהוא רואה מה חסר כאשר אין בירור של כל סוגיא. ולהיפך, נראה לו הרבה פעמים שהתע-כות על כל סוגיא וסוגיא לריבוי של זמן זה קרוב לביטול של זמן, ויתר על

כן, רוב הפעמים יוצאים עוד צדדים ועוד צדדים, ולא יוצאות מסקנות ברורות, ואין נפק"מ להלכה, ועוד כמה וכמה טענות מטענות שונות, שפעמים יש גם בהן אמת. אבל הצד השוה, שהוא לא רואה **שתורה עניינה - "עולם ברור ראיתי" בכל סוגיא וסוגיא שבה הוא עוסק**. אדם שלומד למיגרס ואינו עוסק בעיונה של תורה, אין לו מבט של עולם ברור של תורה, הוא יודע מה כתוב בגמרא, מה אומר רש"י ומה אומרים תוס' וכדו', אבל הוא לא מבין את הדברים לאמיתותם ולעומקם! לדידו הוא לא רואה כ"כ את נקודת החיס-רון, אבל ממבט של מי שנמצא בעיונה של תורה כסדר וזה עיקר חיי - הרי שהוא רואה שאותו פלוני שלומד למיגרס ולא לומד בעיון חסר לו את כל עיקר עניינה של תורה שהיא עומק חכמתה של תורה, עומק הבהירות של עולם ברור ראיתי.

המשל ברור עד למאוד. כשבאים להעתיק אותו לנמשל, שזוהי הסוגיא דידן. אז כמו אותו אדם שלומד תורה למיגרס בעלמא והוא לא רואה את הצורך לברר כל דבר על אמיתותו, מעין ומעין של אותו דבר - גם אדם שלומד תורה בעיון, על אף שהוא לומד תורה בעיון כסדר ועולה בידיו יפה לברר דברי ראשונים ואחרונים וגם חידושים דיליה, ולכאורה הוא כן יש לו עולם ברור, וא"כ מה חסר כאן? אבל באמת, מעין אותו חיסרון שהוזכר לעיל, מונח כאן עוד סוג של חיסרון נוסף: אמת והכל נכון שזה דברי תורה, אבל איפה **הוא עצמו** במדרגת התורה בדבר הזה? - את זה הוא לא בירר!! יש 'תורה' ויש את 'העמל בה', כפי שהוזכר ונתחדד לעיל כמה וכמה פעמים בלשון הנפש החיים. וכשם שצריך לברר את התורה עצמה, חלקיה, כלליה, פרטותיה ודקדוקיה, כך צריך גם לברר את מדרגת העמל בה, הן מצד מה שכרו ומה עונשו כמו שיתבאר בסוף שער ד', אבל בעיקר כמו שנתחדד - לברר את העמל שבה ביחס לחיבורו לתורה. כמו שבעיונה של תורה, האדם לומד והוא צריך לברר את כל חלקי הסוגיא לפי ערכו, לפי מדרגתו, לפי עניינו, ואם לא כן בוודאי שיש לו תורה אבל חסר לו את שורש כל החי-בור לתורה כי אין לו את העומקה של תורה. **כמו שיש עומקה של תורה כך יש חיבור של העומק שבאדם לתורה**. אדם שלומד תורה בבקיאות - בור דאי שאין לו את העומקה של תורה. אדם שלומד תורה בעיון ישר ואמיתי, זוכה אמנם לעומקה של תורה 'כי הם חיינו', אבל - האם **העומק שלו** מחובר לעומקה של תורה? זו שאלה נוספת. ■ [מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד']

שאלות ותשובות

שאלה:

מהו עבודת יום החופה לחתן? ובמיוחד [כשיום החופה חל] ביום הק' ל"ג בעומר הבעל"ט?

תשובה:

- להעמיד שאיפות מוגדרות לחיים, וקבלות מעשיות קטנות, הן בבן אדם למקום, הן בבן אדם לעצמו, והן בבן אדם לזולתו - ובעיקר רעיון.
- לחיות ברוממות לפי ערכו ביום זה, ומסוגל לכך ל"ג בעומר.

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב

להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829